

TEZAURUL FEUDAL DE LA CĂLANUL MIC (sec. XVI—XVII)

OLIMPIA PALAMARIU

Descoperit în septembrie 1967 în localitatea Călanul Mic, în urma arăturilor de toamnă efectuate pe o parcelă aparținătoare C.A.P.-ului din localitate, tezaurul de monede feudale din secolul XVI—XVII a fost dat la iveală în partea de hotar „După Vii”, în mijlocul vestigiilor bogate ale așezărilor romane care se află acolo¹. Monedele au fost introduse într-o pungă din pînză de cinepă și, astfel depuse într-un vas de lut ars, din pastă fină, de culoare roz deschisă, din care nu s-au putut salva decât cioburile care au servit la reconstituirea fundului vasului.

Monedele tezaurului au fost emise în Imperiul Roman, Transilvania, Ungaria, Polonia, în orașe Dantzg, Elbing și Riga, în Suedia, Austria, statele și orașele germane, în confederația olandeză și în Brabant. Monedele se păstrează la Muzeul județean Deva și sint înregistrate sub numerele de inventar 22 490—22 730.

Lista monedelor este următoarea :

I. IMPERIUL ROMAN *Maximinus (235—238 e.n.)*

1. Denar, 236 e.n.
Av. MAXIMINUS PIUS AVG.GERM.M. Bust laureat, cu barbă, în profil dreapta.
Rv. FIDES/MILITUM. Fides în picioare, spre stînga, între două stindarde.
R.I.C. IV/2. p. 140, nr. 18 a.

II. TRANSILVANIA *Gabriel Bethlen (1613—1629)*

2. Groș lat, 1626, N—B
R, 339
3. Groș lat, 1626, C—C
R, 329

III. UNGARIA *Matyas II (1608—1619)*

4. Denar, 1617, K—B
U, I, 229
5. Denar, 1618, K—B
U, I. Av. Rv. 233, 230.

1. **Drumul Socialismului**, nr. 3944/8 sept. 1967, p. 2.

6. Denar, 1626, K—B
U, I, 287

Leopold I (1657—1705)

- 7—8. 3 Creițari, 1677 ; 1686, K—B
C.N.A., 45—K—13 ; 65—i—13
Mont. 1002
- 9—10. 6 Creițari, 1671 ; 1672. K—B
C.N.A., 33—i—12 ; Mont. 995 ;
Pernegg. 171
C.N.A., 35—i—12 ; Mont. 995 ;
Pernegg. 127
11. 15 Creițari, 1664, K—B
C.N.A. 19—i—9 ; Mont. 984 ; Hossky 2332
12. 15 Creițari, 1675, K—B
C.N.A. 41—i—11 ; Hossky 2332
13. 15 Creițari, 1676, K—B
C.N.A. 43—K—11 ; Hossky 2332
14. 15 Creițari, 1677, K—B
C.N.A. 45—K—10 ; Mont. 984
15—19. 15 Creițari, 1683, K—B
C.N.A. 57—i—11 ; Mont. 984
- 20—21. 15 Creițari, 1684, K—B
C.N.A. 59—i—11 ; Mont. 984
- 22—23. 15 Creițari, 1685, K—B
C.N.A. 61—i—10 ; Mont. 984
- 24—26. 15 Creițari, 1686, K—B
C.N.A. 65—i—11 ; Mont. 984
25. 15 Creițari, 1686, C—B
C.N.A. 65—K—11 ; Mont. 988 ; Szech. L, S. 250, 5
27. 15 Creițari, 1686, K—B
C.N.A. 65—i—11 ; Mont. 984 (din cupru)

IV. POLONIA

Sigismund III Wassa (1581—1632)

28. Gros, 1609, Johann Firlej, monetar
G., p. 121, nr. 947
- 29—31. Gros, 1611—1613, Balthasar Stanislawski, monetar
G., p. 121, nr. 948
- 32—33. 1,5 Groși, 1620, Nikolaus Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 970
- 34—36. 1,5 Groși, 1621, N. Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 971
- 37—51. 1,5 Groși, 16 , N. Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 972
- 52—79. 1,5 Groși, 1623, N. Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 973
- 80—103. 1,5 Groși, 1624, N. Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 974
- 104—118. 1,5 Groși, 1625, Johann Danilowicz, monetar
- 119—124. 1,5 Groși, 1626, Hermann Ligeza, monetar
G., p. 122, nr. 976
125. 1,5 Groși, 1626, Johann Danilowicz, monetar
G., p. 122, nr. 976
126. 1,5 Groși, 1626, Hermann Ligeza, monetar
G., p. 149, nr. 1688

- 139—142. 6 Groși
 139—142. 6 Groși, 1660
 G., p. 149, nr. 1689
 135—136. Ort, 1623
 G., p. 130, nr. 1177
 G., p. 122, nr. 976
 127—130. 3 Groși, 1622, N. Danilowicz, monetar
 G., p. 128, nr. 1138
 131—132. 3 Groși, 1624
 G., p. 128, nr. 1138
 133—134. Ort, 1622
 G., p. 130, nr. 1176
 135—136. Ort. 1623
 G., p. 130, nr. 1177

IOAN CAZIMIR (1649—1668)

137. 6 Groși, 1657, Cracovia, monetar necunoscut
 G., p. 148, nr. 1684
 138. 6 Groși, 1659, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini (TL—B)
 139—142. 6 Groși, 1659, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini (TL—B)
 139—142. 6 Groși, 1660, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini (TL—B)
 143. 6 Groși, 1661, Posen, monetar Nicolaus Gilli
 G., p. 149, nr. 1698
 144—145. 6 Groși, 1661, Bromberg, monetar Thomas Thimph
 G., p. 149, nr. 1700
 146. 6 Groși, 1661, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1699
 147. 6 Groși, 1661, Bromberg, monetar Thomas Thimph
 G., p. 149, nr. 1700
 148. 6 Groși, 1661, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini (TL—B)
 G., p. 149, nr. 1693
 149. 6 Groși, 1661, Posen, monetar Nicolaus Gilli
 G., p. 149, nr. 1704
 150. 6 Groși, 1672, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1701
 151. 6 Groși, 1662, Posen, monetar Nicolaus Gilli
 G., p. 149, nr. 1704
 152. 6 Groși, 1662, Bromberg, monetar Thomas Thimph
 G., p. 149, nr. 1705
 153—154. 6 Groși, 1662, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1701
 155. 6 Groși, 1662, Bromberg, monetar Thomas Thimph
 G., p. 149, nr. 1705
 156—159. 6 Groși, 1662, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1701
 160. 6 Groși, 1662, Lemberg, monetar Giovanni Baptista Amuretti
 G., p. 149, nr. 1706
 161. 6 Groși, 1662, Bromberg, monetar Thomas Thimph
 G., p. 149, nr. 1706
 162—170. 6 Groși, 1663, Posen, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1707
 171—178. 6 Groși, 1664, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1709
 179—183. 6 Groși, 1655, Cracovia, monetar Andreias Thimph
 G., p. 149, nr. 1712

- 184—188. 6 Groși, 1666, Cracovia, monetar Andreias Thimph
G., p. 149, nr. 1713
- 189—190. Groși, 1666, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini
G., p. 149, nr. 1714
- 191—192. 6 Groși, 1666, Cracovia, monetar Andreias Thimph
G., p. 149, nr. 1713
- 193—196. 6 Groși, 1667, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini
G., p. 149, nr. 1716
197. 6 Groși, 1667, Cracovia, monetar Andreias Thimph
G., p. 149, nr. 1720
- 199—202. 6 Groși, f.a. Cracovia, monetar Titus Livius Boratini
G., p. 149, nr. 1718
- 199—202. 6 Groși, f.a. Cracovia, monetar Titus Livius Boratini
G., p. 149, nr. 1719
203. Ort, 1653, Posen, monetar, Andreias Thimph
G., p. 150, nr. 1736
- 204—206. Ort, 1668, Cracovia, monetar Titus Livius Boratini
G., p. 151, nr. 1764

V. DANTZIG

SIGISMUND III WASSA (1581—1632)

207. Ort, 1624
G., p. 137, nr. 1392

IOAN CAZIMIR (1649—1668)

208. Ort, 1659, Danzing, monetar Daniel Lesse
G., p. 156, nr. 1912

VI. THORUN

IOAN CAZIMIR (1649—1668)

209. Ort, 1662, monetar Hans David Lauer
G., p. 158, nr. 1945
210. Ort, 1663, monetar, Hans David Lauer
G., p. 158, nr. 1946

VII. ELBING

a) Atelier orășenesc

GUSTAV II ADOLF (1611—1632)

211. 1,5 Groși, 1613
Engel — Serrure, I, p. 529
212. 1,5 Groși, 1623
Engel — Serrure, I, p. 529
213. 1,5 Groși, 1629
H—C, nr. 4271
214. 1,5 Groși, 1630
H—C, nr. 4274

CHRISTINA (1632—1654)

215. 1,5 Groși, 1633
H—C, nr. 4289

VIII. RIGA
GUSTAV II ADOLF (1611—1632)

216. 1,5 Groși, 1624
H—C, nr. 4370

IX. SUECIA

b) Atelier suedez

GUSTAV II ADOLF (1611—1632)

217. 1,5 Groși, 1623
Engel — Serrure, p. 529
218—219. 1,5 Groși, 1630
Engel — Serrure p. 529
220. 1,5 Groși, 1632
Engel — Serrure, p. 529

X. AUSTRIA
LEOPOLD I (1657—1705)

221. 3 Crețari, 1665, Wrocław, monetar Salomon Hamerschmidt
C.N.A. 21—i—14
222. 3 Crețari, 1666, Viena monetar Franz Faber
C.N.A. 22—a—13
223. 3 Crețari, 1666, Wrocław, monetar Salomon Hamerschmidt
C.N.A. 23—h—13
224. 3 Crețari, 1669, Wrocław, monetar Salomon Hamerschmidt
C.N.A. 29—h—12
225—226. 6 Crețari, 1682, Viena, monetar Matheus Mittermayer von Waffenberg
C.N.A. 54—a—11
227. 15 Crețari, 1662, Wrocław, monetar Georg Hübner
C.N.A. 15—g—10
228. 15 Crețari, 1662, Wrocław, monetar Georg Hübner
C.N.A. 15—g—12
229. 15 Crețari, 1664, Viena, monetar Andrea Cetto
C.N.A. 18—a—9
230. 15 Crețari, Wrocław, monetar Georg Hübner
C.N.A. 19—h—9

XI. STATE ȘI ORAȘE GERMANE

1) PRUSIA

ALBERT I (1529—1568)

231. Gros, 1533,
Engel-Serrure, I. p. 381

GEORG WILHELM (1619—1640)

232. 1,5 Groși, 1622
H—C, 8723
233—235. 1,5 Groși, 1624
H—C, 8721
236—237. 1,5 Groși, 1625
H—C, 6654
238. 1,5 Groși, 1626
H—C, 6655
239. 1,5 Groși, 1630
H—C, II, 512

GEORG WILHELM (1619—1640)

240. 1,5 Groși, 1621
H—C, 8721
241. 1,5 Groși, 1624
H—C, 8721
242. Ort, 1625
H—C, 6654

3. POMERANIA (linia Sttettin)

ULRICH (1620—1622)

243. 1,5 Groși, 1621²

Av. VLRIC (us) D (ei) 3 G (rația) DVX S (tettiensis) PO (meraniae). Scut cu armele ducatului Sttettin (grifon spre dreapta, stînga sus) ale insulei Usedom (grifon cu coadă de pește, spre stg. — dreapta sus) ale Pomeraniei (grifon spre dreapta — stg. jos) și ale insulei Rügen (jumătatea din față a unui grifon spre stînga, pe o creastă de zid — dreapta jos). În centru scut mic cu cruce.

Rv. DEVS PROTECTOR MEVS. Glob cruciger, cu cruce treflată, avînd pe el cifrele 24. Sub brațele crucii 2—2 (= 1622).

4. SILEZIA — LIGNITZE — BRIEG

GEORGE VIII (1663—1664)

244. 15 Creîțari, 1664
Av. D (ei) G (rația) GEORGIUS DVX (XV) SIL (esiae) LIGN (icae) BREG (ae). Bust în profil dreapta
Rv. MONETA NOVA ARGENTEA 1664. Vultur prusian

CHRISTIAN, DUCE DE WOHLAU (1672)

245. 3 Creîțari, 1669
Av. CHRISTIANUS D (ei) G (rația) DVX SIL (esiae) Bust în profil dreapta
Rv. LIGNIC (iensis) BREGENS (is) WOLAV (iensis) 16—69. Vultur prusian

5. MORAVIA — Episcopatul Olmütz

CAROL II DE LICHTENSTEIN CASTELCORN (1664—1695)

246. 3 Creîțari, 1669
Av. CAROLVS D (ei) G (rația) EP (iscop) US OLOMVCENSIS. Bust spre dreapta
Rv. PRINCEPS REG (ni) CA (stelcorni) BO (hemiae) COM (es) 1669
Scut cu armele Boemiei și ale episcopatului Olmütz

6. SCHWARTZBURG

CHRISTIAN WILHELM (1666—1721)

247. 2/3 taler, 1676³
Av. CHRISTIAN (us) WILH (elmus) ET IV COM (itibus) IMP (erii). Bust în profil dreapta

2. E. Chirilă, T. Năgler, *Tezaurul monetar de la Buzd (sec. XVI—XVII) în Studii și comunicări*, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 14, 1969, p. 327.

3. Bárány Vay Béla, *Az én régi pénzelm*, Alsó-Zsolcza, 1902, p. 177.

Rv. COM (es) DE SCHWARTZ (burg) ET HONSTEIN. Doi scutieri des-
cuiiați și cu stindarde în mâini susțin un scut cu stema provinciei Schw-
wartzburg. Scutul timbrat cu coroană. Deasupra anul 1676, dedesub
valoarea nominală 2/3 dintr-un taler.

XII. CONFEDERAȚIA OLANDEZĂ

1. DEVENTER

248. Florin, 1621

Av. FLOR (inus) ARG (enteus) CI (vitatis) IMP (erialis) DAVENT (riae)
16—21. Scut încoronat cu armele orașului Deventer
Rv. FERDINAND (us) II ROM (anorum) IMP (erator) SEM (per) AVG
(ustus). Vultur bicefal pe piept cu globul cruciger și cibra 28.

2. GELDERN

249—250. Taler, 1646⁴

Av. MO (neta) ARG (entea) PRO (vinciarum) CON—FOE (derati) BEL
(gii) GEL (dria). Soldat cu coif și platoșă, spre dreapta, privind spre
stînga și ținînd cu mîna stîngă o panglică de care atîrnă un scut cu un
leu în picioare spre stînga. Cu mîna dreaptă soldatul își ține mantia
care flutură.
Rv. CONFIDENS D (omi) NON MOVENTUR 16—46. Leu în picioare
spre stînga.

XIII. BRABANT

FILIP IV (1621—1665)

251. Taler, 1632⁵

Av. PHIL (ippus) IIII D (ei) G (rația) HISP (aniae) ET INDIAR (um)
REX. Crucea burgundă, cu coroană și ordinul lînei de aur. Semn de
monetar (o palmă) între 2 puncte. În cîmp anul 16—32.
Rv. ARCHID (ux) AVST (riae) DVX BVRG (undiae) BRAB (anti) Z (et)
C (etera). Scut împărțit în 4 cîmpuri: stînga sus — armele Castiliei
și ale provinciei Leon; dreapta sus — armele Aragonului și ale Sici-
liei iar în mijloc scut mic cu armele Portugaliei; stînga jos — armele
vechi ale Burgundiei și armele Austriei; dreapta jos — armele noi ale
Burgundiei și ale Brabantului. La mijloc scut mic cu armele Flandrei
și ale Tirolului. Scut timbrat cu coroană imperială și înconjurat de
ordinul Lînei de aur, cu colan.

Cele 250 de monede ale tezaurului pot fi împărțite astfel pe țări, provincii sau
orașe:

Imperiul Roman	1 piesă (denar)
Transilvania	2 piese (groși lați)
Ungaria	24 piese (denari, 3,6 și 15 creițari)
Polonia	179 piese (1,5; 5; 3; 6; groși și orți)
Dantzig	2 piese (orți)
Thorun	2 piese (orți)
Elbing	5 piese (1,5 groși)
Riga	1 piesă (1,5 groși)
Suedia	4 piese 1,5 groși)
Austria	10 piese (3,6 și 15 creițari)
Prusia	9 piese (1 și 1,5 groși)

4. E. Chirilă, D. Ignat, *Tezaurul feudal de la Gurba, sec. XV—XVII*, Muzeul regional Cri-
șana, p. 17.
5. *Idem*, p. 16.

Brandenburg	3 piese (1,5 groși și ort)
Pomerania	1 piesă (1,5 groși)
Silezia	2 piese (3,15 creițari)
Moravia	1 piesă (3 creițari)
Schwartzburg	1 piesă (2/3 taler)
Deventer	1 piesă (florin)
Geldern	2 piese (taler)
Brabant	1 piesă (taler)

Total

251 piese

Cea mai veche piesă din tezaurul nostru este un denar imperial roman emis de Maximinus (235—238 e.n.), în anul 236 și are pe avers bustul laureat al emitentului în profil spre dreapta iar pe revers Fides în picioare spre stînga, între două stindarde.

Monedele transilvănene provin de la principele Gabriel Bethlen și sint emise în același an (1626) în două monetării diferite și anume : una la Baia Mare cu sigla N—B și alta la Kosice (Kassa) cu sigla C—C. Cele 2 monede sint groși lați de 5 loți cum a stabilit principele Bethlen ⁶.

Pieseile ungurești din tezaur, cuprind denari emiși de Mathya II și Ferdinand al II-lea în prima jumătate a secolului al XVII-lea și piesele de 3, 6 și 15 creițari emiși în a doua jumătate a secolului al XVII-lea de împăratul Leopold I în monetăria de la Kremnica cu sigla K—B. Monedele de 15 creițari reprezintă 1/6 taler, fiind emise începînd din anul 1659 pentru plata trupelor ⁷.

Emisiunile poloneze din tezaur înșiruite pe un interval de 59 de ani provin de la Sigismund III Wassa (1581—1632) și de la Ioan Cazimir (1649—1668) și ele au fost bătute în monetăriile coroanei. Sigismund al III-lea a bătut numeroase piese de 1 și 1,5 groși, la acestea adăugîndu-se piesele de 6 și de 18 groși (orți) emiși de Ioan Cazimir. Demn de menționat ni se pare faptul că la sfîrșitul secolului al XVII-lea în Transilvania aveau o mare căutare aceste monede de valoare mică și mijlocie emise în prima jumătate a secolului ⁸.

În tezaurul nostru monedele lui Sigismund al III-lea sint bătute între 1609—1626 și au pe revers semnele lui Johann Firlej, Balthasar Stanislawski, a marelui tezaurier Nicollaus Danillowicz sau Herman Ligeza, acestea din urmă fiind bătute la Bromberg ⁹.

Pieseile de 6 groși din timpul lui Ioan Cazimir (66 bucăți) din tezaurul de față sint bătute în diverse ateliere monetare ale coroanei de diverși monetari. Cele mai multe piese poartă inițialele monetarului Andreias Thimph fiind bătute la Cracovia și Posen, urmate imediat de cele bătute de Titus Livius Boratini la Cracovia, de Thomas Thimph la Bromberg, de Nicolaus Gilli la Posen și de Giovanni Baptista Amuretti la Lemberg.

6. Székely Zoltán, *Tezaurul monetar de la Debrad (Județul Mureș)*, în, S.C.N., IV, 1968, p. 460.

7. E. Chirilă, D. Ignat, *op. cit.*, p. 22.

8. A. Mureșan, *Tezaurul monetar din secolul al XVII-lea de la Blaj*, în *Apulum*, XV, p. 697.

9. M. Gumowski, *Handbuch der Polnischen Numismatik*, Graz, 1960, p. 194.

Din timpul lui Ioan Cazimir în tezaur mai avem și patru piese în valoare de 18 groși cunoscute sub numele de orți, bătute în monetăriile de la Posen și Cracovia.

Dintre monedele orașelor Dantzig și Thorun în tezaurul nostru figurează 4 orți emiși de Sigismund al III-lea și de Ioan Cazimir după sistemul monetar polonez.

Un număr destul de însemnat de monede din acest tezaur îl constituie piesele suedeze de valoare mică bătute de regii Suediei, Gustav II Adolf și Christhina în monetăriile Riga și Elbing sau în ateliere locale suedeze.

Orașul Elbing este cucerit de suedezi în 1627 și aici regele Gustav emite piese de 1,5 groși după sistem polonez, dar cu titulatura și însemnele lui. Aceste piese sînt interzise în Polonia, totuși, ele pătrund și circulă aici, de unde se infiltrează în Prusia ajungînd apoi pînă la noi ¹⁰.

O schimbare radicală în compoziția numerarului de argint care circulă în Transilvania, se petrece în a doua jumătate a secolului XVII, cînd, odată cu creșterea influenței austriece în acest principat se constată o pătrundere masivă de monedă austriacă, reprezentată în special prin piesele de 3,6 și 15 creițari cît și a monedei de argint din statele și orașele germane sau din vestul Europei.

Emisiunile provinciei germane ocupă un loc important în tezaur, fiind piese de 1,5 groși bătute de Georg Wilhelm, elector de Brandenburg și ele sînt prezente în aproape toate tezaurele, din secolul XVII, descoperite în Transilvania ¹¹. Monedele emise de ducii de Liegnitz — Brieg între anii 1662—1672 sînt bătute la Brieg în monetăria principatului condusă de Cristoph Brettschneider, maestru monetar din 1665. Aceste monede poartă inițialele C—B sau semne reprezentînd o inimă cu cruce ¹².

Piesa de 3 creițari a lui Carol v. Lichtenstein, aparține seriei de emisiuni ale episcopatului din Olmütz și este bătută în monetăria de la Kromeriz (Kremsier) ¹³ ea circulă intens atît în Moravia cît și în regiunile învecinate.

O altă monedă din tezaur este bătută în orașul imperial Deventer din provincia Overijssel (Transisilana) care emite monedă în numele împăratului, pentru a-i asigura o circulație mai largă monedei lor ¹⁴.

Rijksdaaler-ii emiși în 1646 de provincia Geldern, una din cele 7 provincii ale confederației Olandeze sînt bătuți probabil în orașul Hardewyk ¹⁵.

Ultima monedă din tezaur este un taler, din 1632, emis de Filip al IV-lea, regele Spaniei în provincia Brabant din Țările de jos, acestea trecînd în 1622, după moartea lui Albert, sub conducerea directă a regelui Spaniei.

10. A. Mureșan, loc cit., p. 698.

11. Ibidem.

12. V. Ursu, Gh. Lazin, *Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Tîrsolt în Studii și comunicări*, Satu Mare, 1975, p. 94.

13. E. Chirilă, D. Ignat, loc. cit., p. 21.

14. Ibidem.

15. E. Chirilă, V. Lucăcel, *Tezaurul monetar de la Rus (judl. Sălaj) sec. XVII în Acta Musei Porolissensis*, Zalău, 1977, p. 216.

Cea mai veche piesă din tezaur (ne referim la monedele medievale, nu la cea antică) un gros de la Albert de Brandenburg, se datează în 1533 iar cele mai recente sint 6 bucăți de 15 creițari de la Leopold I emise în 1686.

Monede medievale ale tezaurului se înșiruie deci pe o perioadă de 153 ani. Cele 251 de monede ale tezaurului au fost emise în nu mai puțin de 17 țări, principate, orașe sau provincii. Analizînd componența tezaurului nostru, comparativ cu altele datînd din aceeași epocă se poate observa, în primul rînd, aproape inexistența monedei transilvănene, datorită faptului că principii Transilvaniei au emis puține monede de argint cu valoare mică și mijlocie. De aceea ele au fost slab reprezentate în circulația monetară a Transilvaniei din acea perioadă¹⁵. Lipsa ei este substituită de moneda de proveniență străină. Cea cu cel mai mare curs fiind moneda poloneză urmată spre sfîrșitul secolului al XVII-lea de monedă austriacă, alături de acestea înfiltrîndu-se în cantități mari moneda de argint a provinciilor germane.

Se poate conchide deci că, compoziția tezaurului de la Călanul Mic, este tipică tezaurelor transilvănene de argint acumulate spre sfîrșitul celei de a doua jumătăți a secolului al XVII-lea.

Tabelul cu repartitia cronologică a monedelor pe locuri de emisiune, pe care îl dă mai jos ne argumentează afirmațiile făcute anterior.

Valoarea totală a tezaurului se ridică la circa 3 156 de denari, 31,56 florini sau 15,78 taleri, dacă ținem cont de faptul că în perioada anilor 1684—1686 un taler valora circa 200 de denari, un gros era egal cu 3 creițari și echivala 3 denari¹⁷ iar ortul reprezenta 18 groși. Florinul se împărțea în 100 de denari și era echivalent cu 50 creițari¹⁸.

Bineînțeles, această valoare este mai mult teoretică, deoarece ar fi dificil să calculăm valoarea exactă a fiecărei monede dintr-un tezaur care acoperă o perioadă de 153 de ani și care cuprinde o mare varietate de monede, din diferite părți ale Europei. Dar să considerăm totuși că suma indicată de noi se află în limitele realității și să încercăm să dăm o imagine mai concretă despre puterea ei de cumpărare, în preajma anilor 1685—1688. Astfel, o ciblă de grîu se vindea cu doi florini, un butoi de vin de 30 de vedre costa 28—30 florini iar un car de fin 2,30 florini¹⁹. Ca urmare a situației existente la sfîrșitul secolului al XVII-lea în Transilvania, reiese că valoarea tezaurului raportată la prețurile cunoscute se putea folosi pentru cumpărarea următoarelor produse :

- a unui butoi cu vin de 30 de găleți;
- a circa 15 cibele de grîu;
- a circa 10 care de fin.

Așa după cum am mai spus, cea mai recentă piesă din tezaur se datează 1686. Ele au ajuns în Transilvania cel mai tîrziu în 1688. Acest lucru permite datarea îngropării tezaurului prin anii 1687—1688 iar mo-

16. O. Iliescu, *Moneda în România*, București, 1970, p. 44—45.

17. L. Huszár, *Az Erdély pénzverés története* în *Történeti Erdély*, Budapesta, 1936, p. 13.

18. I. Sabău, *Din politica financiară a habsburgilor în Transilvania la sfîrșitul secolului XVII* în *Studii și cercetări de istorie*, an VIII, 1—4, ian.—dec., 1957, p. 205.

19. Gh. Anghel, *Tezaurul monetar din secolul al XVII-lea de la Răscruți (reg. Cluj)*, în *Apulum*, VI, 1967, p. 411.

tivul trebuie căutat în starea de nesiguranță creată de pătrunderea trupelor austriece în Transilvania, după 1685, cu tot cortegiul de jafuri, rechiziții și violențe care le însoțeau.

LE TRESOR DES MONNAIES FÉODAL DE CĂLANU MIC (LE XVI-ÈME ET LE XVII-ÈME SIÈCLE)

R é s u m é

Le trésor a été découvert dans la septembre 1967 dans la localité Călanul Mic, dans le lieu „După vii” (Après les vignobles), qui était caché dans un vase de céramique, brûlé, d'une pâte fine avec une couleur rose clair de quel on n'a pas pu sauver que les tessons qui ont servi à la reconstitution du fond du vase.

Les monnaies du trésor ont été émis en l'Empire romain, en Transylvanie, en Hongroie, en Pologne, Dantzig, Elbing, Riga en Suédie, en l'Autriche, dans les Etats et les villes allemandes, la Confédération Hollandaise et en Brabant.

Le trésor est formé de 251 monnaies et il a une composition typiquement des trésors de la Transylvanie d'argent, amassés vers à la fin de la deuxième moitié du XVII-ème siècle.

Du point de vue de la valeur de trésor a approximativement 3 156 denari ou 31,36 florini, ou 15,78 taleri et on peut considerer que son propriétaire était un homme d'une condition moyen.

Les plus récents pièces du trésor on daten le 1686 et nous permettent apprécier qu'il était mis en terre parce qu'il existait un état d'incertitude crée par l'entrée des troupes autrichens en Transylvanie après le 1685.